
ПРИКАЗИ

Наташа УБОВИЋ*

студент мастер студија Правног факултета Универзитета у Београду

Милена Ђорђевић, Марко Јовановић
Право Свешке трговинске организације –
одобрание теме у свешлу праксе шела
за решавање спорова СТО
Универзитет у Београду – Правни факултет,
Београд, 2019.

Након вишегодишњег истраживања, проучавања и бројних објављених радова на теме које се тичу Светске трговинске организације, аутори су одлучили да неке од тих радова уједине и свој значајан допринос овим питањима дају у виду књиге посвећене питању решавања спорова пред Светском трговинском организацијом (СТО). С обзиром на значај и развој међународне трговине, потребу за либерализацијом и хармонизацијом правила под којима се она обавља, а понајвише с обзиром на дугогодишњу тежњу и процес приступања Србије Светској трговинској организацији (што је уједно и један од предуслова приступању Европској унији), добро познавање и разумевање система у оквиру ког функционише СТО и начин на који се решавају спорови показало се као неопходно. До данас је покренуто преко 500 спорова и донето више од 350 одлука у оквиру система СТО за решавање спорова, који броји више од $\frac{3}{4}$ држава и самосталних царинских територија на свету, као својих чланица, што говори како о предметном, тако и

---

* Електронска адреса аутора: ubovic.natasa@gmail.com.

о територијалном домаћају и разноврсности, опет истичући значај проучавања ове важне области.¹

Књигу чини 11 поглавља у којима се обрађују теме које се тичу међународне трговине робом и услугама, царина и нецаринских мера заштите, услова за примену антидампинских мера, компензаторних мера и мера заштите од прекомерног увоза, правни режим санитарних и фитосанитарних мера итд. На самом почетку, аутори детаљно приказују начин решавања спорова у систему Светске трговинске организације кроз анализу еволуције система који је прешао велики пут од консултација, као једне дипломатске мере, па до веома сложеног, вишефазног система са множином кључних елемената у решавању спорова. Од система који је био успостављен Општим споразумом о царинама и трговини (*General Agreement on Tariffs and Trade* – ГАТТ) до Договора о решавању спорова који је донет у оквиру Уругвајске рунде преговора. Нови систем успостављен овим актом одликују правна сигурност и предвидљивост, комбинација дипломатских и адјудикативних метода, политичких и стручних органа, као и сталних и *ad hoc* тела. Након тога, анализа се проширује на питање царина, тј. неких института царинског права, а затим и на нецаринске мере заштите. Кроз дефиницију појма царина, сврху њиховог увођења, као и разраду питања сврставања робе, царинске вредности и порекла робе, долазимо до закључка колико је важна једнообразна примена царинских прописа, како би се међународна трговина несметано одвијала.

Нарочито на плану Европске уније, која је у овом случају и централна тема, од велике је важности успоставити царинску унију која ће омогућити слободно кретање робе унутар европског тржишта, што је управо и један од приоритета ове економске интеграције. Све наведено значајно је за Србију, с обзиром на то да је дужна да усклади своје царинско законодавство са европским прописима, што је и учињено доношењем новог Царинског закона.²

Што се тиче нецаринских мера заштите, кроз теоријска одређења, али и практичне примере, анализирају се мере које немају карактер царинских ограничења, али се крајњи ефекат не разликује у већој мери, нарочито имајући у виду да укидањем царина она преузимају примат као протекционистичка мера домаћег тржишта. На интересантан начин, кроз примере Европског суда правде имамо прилику да се упоз-

1 World Trade Organization, Dispute settlement, доступно на адреси: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/dispu_e.htm, 10. 2. 2020, интернет извор без броја странице.

2 Царински закон, *Службени гласник РС*, бр. 95/2018 и 91/2019.

намо са тим мерама. Значајан допринос пракса даје и дефинисању, одређивању и конкретном навођењу сваког елемента односне дажбине, тј. ограничења.

Наредна два поглавља тичу се заштите животне средине и санитарних и фитосанитарних мера. У погледу заштите животне средине, а у светлу споразума о слободној трговини потписаних са неколико држава, рад се базира на изузецима од општих правила међународне трговине, а који доприносе заштити животне средине. Аутори се баве анализом правног оквира примене, како правила, тако и изузетака од тих правила, затим прелазе на спорна питања и правила тумачења, завршавајући са конкретним навођењем еколошких изузетака када се могу применити мере, које би у нормалним ситуацијама биле сматране противним важећим прописима. Када је реч о санитарним и фитосанитарним мерама, поред детаљног и сликовитог објашњења самог појма тих мера, основних принципа уређења правног режима, као и конкретних обавеза које држава треба да предузме, како би испунила своје обавезе у домену усаглашавања правних прописа са међународно прихваћеним стандардима, најзанимљивији део поглавља јесте сам закључак. Уместо класичног резимеа, аутори представљају и појединачно објашњавају сваку од „десет заповести“ које је формулисао Интерамерички институт за сарадњу у пољопривреди, како би државама омогућио лакше усаглашавање својих мера и поступака са Споразумом о примени санитарних и фитосанитарних мера. Као неке од „заповести“ наводе се учешће у релевантним међународним организацијама, усклађивање закона, транспарентност информација, јачање увозног инспекцијског и карантинског поступка итд.

Следеће обрађене теме чине целину, с обзиром на то да говоре о препрекама и ограничењима трговине, али у њиховим различитим формама и што као заједнички именилац имају за последицу штетно дејство по међународну трговину, односно представљају економски непожељне трговинске праксе, што резултује потребом за њиховом ограниченом употребом или у неким случајевима и њиховим укидањем. Полази се од техничких препрека трговини у светлу Централноевропског споразума о слободној трговини (ЦЕФТА) и споразумима о стабилизацији и придруживању Европској унији. Аутори, опет, почињу са одређивањем појма и правног значаја препрека, а затим прелазе на њихов правни третман – општи, објашњавајући детаљно сваку од обавеза коју држава треба да предузме на основу потписаног Споразума о техничким препрекама, и посебни – у смислу додатних правила садржаних у Споразуму ЦЕФТА 2006 која су процесне и организационе природе. Наредна тема се тиче услова за одређивање антидампиншких мера, како

би светска трговина била учињена „поштеном“, што се може постићи хармонизацијом правила против дампинга и субвенција. Основ српског Закона о спољнотрговинском пословању у погледу дампинга јесу ГАТТ и тзв. Антидампиншки споразум (Споразум о примени VI ГАТТ-а).³ Кроз елементе, суштинске одлике дампинга, као и доста примера из праксе, аутори омогућују да се на прави начин схвати појам дампинга и да се учини дистинкција између сличних појмова и пракси. Оно што је битно код ове теме јесте одредити услове за примену антидампиншких мера и када дође до неког конкретног случаја, потребно је испитати испуњеност тих услова.

У погледу субвенција, с обзиром на то да не постоји општеприхваћена дефиниција, аутори кроз субјекте, елементе и врсте субвенција помажу да се схвати њихов појам истичући значај и правилно одређење и разликовање од осталих сличних мера. Око субвенција као таквих, њихове корисности и оправданости увођења, доста се полемише. Али оно у чему је већина сложна јесте да субвенције имају изузетан утицај на економску и трговинску политику. С обзиром на неуједначену праксу и празнине у правилима о субвенцијама, велику улогу одиграло је Тело за решавање спорова Светске трговинске организације, као и доношење Споразума о субвенцијама и компензаторним мерама, који повећава правну сигурност у овој области. Све ово је веома значајно и за Републику Србију која да би приступила Светској трговинској организацији, а потом и Европској унији, мора да усагласи и хармонизује, између осталог, и своја правила о субвенцијама. Потребно је познавати прописе, како би се избегло долажење у економски неповољну ситуацију и недозвољену зону, уколико се субвенције уведу на погрешан начин.

Још једна тема која је повезана са претходним, тиче се мера заштите од прекомерног увоза. Као што је већ наведено, да би међународна трговина била поштена, потребно је не само снизити царине и укинути нецаринске мере заштите, него и хармонизовати правила која уређују дампинг, субвенције, али и мере заштите од прекомерног увоза. Са једне стране, овакве мере не онемогућавају одвијање међународне трговине, али уколико се користе противно постојећим правилима, могу озбиљно да наруше слободу трговине и да спрече остваривање циљева на којима почива Општи споразум о царинама и трговини. И у овој области је, дакле, неопходна једнообразна примена правила која уређују мере заштите од прекомерног увоза. У раду се прво полази од правног оквира ових мера, на глобалном и на регионалном плану, кроз навођење

3 Закон о спољнотрговинском пословању, *Службени гласник РС*, бр. 36/2009, 36/2011 – др. закон, 88/2011 и 89/2015 – др. закон.

кључних споразума, тј. уредби, затим се одређује појам и дозвољени изузеци када се протекционистичке мере могу употребити, наводе се елементи мера и на крају се анализира сваки од услова који су потребни да се остваре, како би дошло до примене. Оно што је занимљиво јесте то да кроз навођење примера из праксе, можемо уочити разлику између ових мера и осталих, попут дампинга и субвенција, с обзиром на то да прекомерни увоз налаже оштрије критеријуме, тј. строже услове за примену. Такође, кроз практичне примере омогућено је да се направи дистинкција између самих услова унутар елемената ове мере, нпр. како одредити да ли је штета озбиљна или колико широко тумачити појам домаће индустрије.

На крају, последње две теме обрађују питања правног оквира приступања Светској трговинској организацији и кризе Светске трговинске организације и приступање Србије.

Имајући у виду то да је правни оквир приступања уређен свега једном одредбом Споразума о приступању Светској трговинској организацији, кроз ту одредбу, али и мањкавости читавог система приступања, објашњава се сам ток и поступак. С обзиром на то да чланство у СТО чини више од 160 земаља света, као логичан закључак намеће се то да приликом одређивања и одлучивања о томе ко ће постати чланица, поред самог правног одређења, велику улогу играју и одређени политички аспекти, те су стално присутне тензије између политичких и правних аспеката.⁴ Наиме, захтев за чланство може поднети свака држава или посебна царинска територија која има пуну самосталност у вођењу спољнотрговинских односа. Одлуку доноси Министарска конференција или Општи савет, ако конференција у том тренутку не заседа. Предвиђа се и формирање радних група, како би се размотрио захтев за приступање кандидата. Међутим, оно што дозвољава уплитање политичких критеријума јесте чињеница да се захтев за приступање не мора ставити на дневни ред надлежног пленарног органа. Осим тога, изостаје дефинисање материјалних услова приступања, јер се дефинише да ће бити уређени преговорима. То такође може бити дискриминишући фактор који отвара пут правној несигурности, чему у прилог говори и чињеница да су ти важни аспекти уређени праксом.

Конечно, иако Светска трговинска организација и, генерално, њено право и правила представљају комплексан и, са једне стране, добро уређен систем, с обзиром на бројност питања којима се бави и множину чланова, неминовно је да се јаве одређени пропусти и да понекад дође

4 Марко Јовановић, „Правни оквир приступања Светској трговинској организацији“, *Право и привреда*, бр. 7–9/2019, 371.

до застоја, односно кризе Организације. Имајући у виду чињеницу да структуру чланства чине како развијене државе, тако и државе у развоју, све су чешћи сукобљени интереси унутар саме Организације. Проблеми постоје како услед тога што је Доха рунда преговора започета још 2001. године, а није дала неке значајније резултате, тако и услед одређених унутрашњих проблема СТО, међу којима је најзначајнији криза Апелационог тела.⁵ Све ово може имати негативан утицај на Србију, услед тога што јој може отежати преговарачку позицију и пут ка њеном коначном приступању. Иако је Србија ускладила скоро целокупно законодавство са правилима и принципима СТО, већ дуже време њен статус је у стагнацији и нема помака на плану њеног приступања.

Сумирајући све раније наведено, значајно је истаћи да је добро познавање ове материје од изузетног значаја за Србију, која да би постала чланица Европске уније, прво мора приступити Светској трговинској организацији. Иако је Србија испунила већину услова који су прописани за приступање, немогућност налажења компромиса у тим, мање бројним правилима узрокује пролонгирање преговора и самог поступка придруживања, који се води од 2005. године. Због тога је важно пратити развој и еволуцију СТО, ићи у корак са изменама и истрајати на путу усаглашавања унутрашњих правила са међународним принципима. Књига је јасно написана, могу је разумети како стручњаци у области међународне трговине, тако и они којима ова тема није толико блиска. На плану обухватности материје, теме које су обрађене чине значајан део грађе у области целокупне међународне трговине. Аутори теоријске чињенице поткрепљују практичним примерима и у случају неких супротстављених становишта и недоумица, износе своје ставове и сугестије на који начин је пожељно решити конкретан проблем. Књига представља заокружену и складну целину, чији је наслов у потпуности у складу са садржајем и која је подељена на прегледна и логички повезана поглавља. Несумњиво је да књига Право Светске трговинске организације представља значајан допринос правној науци.

Коришћена литература

Здравковић Урош, „Интерпретативна надлежност Панела и Апелационог тела у поступку решавања спорова пре Светском трговинском организацијом“, *Право и њивреда*, бр. 4–6/2014, 472–474.

5 Више о проблемима у вези са надлежношћу Апелационог тела, вид. Урош Здравковић, „Интерпретативна надлежност Панела и Апелационог тела у поступку решавања спорова пред Светском трговинском организацијом“, *Право и њивреда*, бр. 4–6/2014, 472–474.

Јовановић Марко, „Правни оквир приступања Светској трговинској организацији“, *Право и привреда*, бр. 7–9/2019, 371.

Светска трговинска организација (World Trade Organization), Dispute settlement, доступно на адреси: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/dispu_e.htm, 10. 2. 2020, интернет извор без броја странице.